MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(KOMPETENZA KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO

Seduta ta' l-10 ta' Jannar, 2003

Rikors Numru. 36/2002/1

Mediterranean Film Studios Ltd
versus
Il-Korporazjoni g]all-I\vilupp ta’ Malta, il-Kummissarju tal-Pulizija, u l-Avukat {enerali

F’din il-kaw\a s-so`jetà rikorrenti qieg]da titlob rimedju g]all-]arsien tal-jeddijiet fundamentali g]al smig] xieraq u g]at-tgawdija tal-proprjetà tag]ha, im]arsa ta]t l-artt. 37 u 39 tal-Kostituzzjoni ta’ Malta [il-Kostituzzjoni] u l-art. 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet u Libertajiet Fondamentali tal-Bniedem [il-Konvenzjoni]. Din is-sentenza tallum hija biss dwar l-e``ezzjoni illi r-rikorrent kellha u g]andha rimedji o]ra ta]t il-li[i ordinarja u ma kellhiex g]alfejn tmexxi bil-pro`eduri straordinarji tallum.

Ir-rikors ig]id illi s-so`jetà rikorrenti g]andha titolu ta’ kera fuq il-fond *RL5* fil-qasam industrijali fil-limiti tal-Kalkara, g]alkemm il-Korporazzjoni g]all-I\vilupp ta’ Malta [KIM] qieg]da twebbes rasha li tg]id illi dak li qieg]da t]allas ir-

rikorrenti b]ala kera huma biss “danni pre-likwidati g]al okkupazzjoni bla titolu”, meta fil-fatt ir-rikorrenti qieg]da \\omm f’idejha l-fond bl-awtorizzazzjonijiet kollha me]tie[a ming]and il-KIM u hemm l-elementi kollha ta’ kuntratt ta’ kiri.
Ming]ajr ma tat avvi\ minn qabel, u g]alkemm taf bil-kwistjonijiet legali komplessi involuti, il-KIM]ar[et ordni ta’ evizzjoni ta]t l-Att dwar |gumbrament minn Artijiet [Kap. 228] u l-Ordinanza dwar il-Kummissarju ta’ l-Artijiet [Kap. 169]. Jirri\ulta *ictu oculi* illi ta]t dawn il-li[ijiet min ikun notifikat b’ordni ta’ evizzjoni ma jkollu ebda jedd g]al smig] u l-ebda jedd ta’ kontestazzjoni biex jag]mel prova tat-titolu tieg]u, u kemm-il darba dawn il-qrati taw sentenzi li jg]idu illi evizzjoni b]al din tkun spoll mag]mul mill-awtoritajiet.
L-art. 37(1)(*b*) u (`) tal-Kostituzzjoni ig]idu illi ]add ma g]andu ji[i m`a]]ad lanqas mill-pussess biss ta’ proprjetà sakemm ma jkunx hemm li[i spe`ifika li tapplika g]al dak it-te]id u li tkun tipprovdi g]al a``ess lil qorti jew tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b’li[i sabiex ikun mag]ruf jekk dak l-individwu g]andux interess f’dik il-proprjetà jew jedd fuqha, u tipprovdi wkoll li jkun hemm *doppio esame*.
L-art. 39(2) tal-Kostituzzjoni jg]id ukoll illi “kull awtorità mwaqqfa b’li[i g]ad-de`i\joni dwar l-e\istenza jew l-estensjoni ta’ drittijiet jew obbligi `ivili g]andha tkun indipendenti u imparzjali”; u li “meta l-pro`eduri g]al de`i\joni b]al dik huma mibdija minn xi persuna quddiem qorti jew awtorità o]ra [udikanti b]al dik, il-ka\ g]andu ji[i mog]ti smig] xieraq g]eluq \mien ra[onevoli”. Fil-ka\ tallum, i\da, il-li[ijiet fuq imsemmija jag]tu lill-Kummissarju ta’ l-Artijiet u lill-KIM is-setg]a li jidde`iedu huma x’titolu jgawdi l-pussessur ta’ l-art, u hekk jag]tuhom setg]a kwa\i-[udizzjarja ming]ajr il-garanziji ta’ imparzjalità u indipendenza li trid il-Kostituzzjoni.
Barra minn hekk, l-art. 6(1) tal-Konvenzjoni wkoll ig]id illi fid-de`i\joni tad-drittijiet `ivili u ta’ l-obbligi tieg]u, kul]add g]andu jedd g]al smig] imparzjali u pubbliku fi \mien ra[onevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b’li[i, u illi s-sentenza g]andha ting]ata pubblikament.
Ir-rikorrenti g]alhekk qieg]da titlob illi din il-qorti:

1. tg]id illi ma tiswiex l-ordni ta' evizzjoni ma]ru[a kontra tag]ha fit-22 t'Ottubru 2002 g]ax tikser id-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti m]arsa ta]t l-art. 37(1)(*b*) u (`) u l-art. 39(2) u (3) tal-Kostituzzjoni u l-art. 6(1) tal-Konvenzjoni;
2. tg]id illi ma jiswiex u ma g]andu ebda setg]a ta' li[i l-art. 3 tal-Kap 228 g]ax jikser l-istess dispo\izzjonijiet tal-li[ijiet li j]arsu d-drittijiet fundamentali; u
3. tag]ti kull rimedju ie]or li jidhrilha xieraq.

L-intimati wie[bu *inter alia* illi l-qorti g]andha tag]\el illi tirrifjuta li te\er`ita s-setg]a tag]ha ta]t il-li[ijiet li j]arsu d-drittijiet fundamentali g]ax ir-rikorrenti g]andha rimedji o]ra ta]t il-li[i ordinarja. Din is-sentenza tallum hija dwar din l-e``ezzjoni.

Ir-rimedju ta]t il-Kostituzzjoni u ta]t l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea huwa rimedju straordinarju. Dan ir-rimedju jing]ata biss meta l-li[i ordinarja ma tkunx bi\\ejjed biex t]ares id-drittijiet ta' l-individwu u g]alhekk l-istat ikun naqas fid-dmir tieg]u li j]ares dawn id-drittijiet. Ir-rimedji ta]t il-li[ijiet g]all-]arsien tad-drittijiet fondamentali jing]ataw biss f'dawk i`-`irkostanzi straordinarji, u nkunu qeg]din inwaqqg]u s-siwi ta' dawk id-dispo\izzjonijiet jekk ninqdew bihom fejn rimedju ta]t il-li[i ordinarja jkun tajjeb u bi\\ejjed.

G]alhekk l-art. 46(2) tal-Kostituzzjoni ig]id illi:

46. (2) Il-Prim'Awla tal-Qorti ~ivili g]andu jkollha [urisdizzjoni ori[inali li tisma' u tidde`idi kull talba mag]mula minn xi persuna [dwar allegazzjoni ta' ksur ta' dritt fondamentali], u tista' tag]mel dawk l-ordnijiet, to]ro[dawk l-atti u tag]ti dawk id-direttivi li tqis xierqa sabiex twettaq, jew ti\gura t-twettiq ta' kull wa]da mid-disposizzjonijiet ta' l-imsemmija artikoli 33 sa 45 (mag]dudin) li g]all-protezzjoni tag]hom tkun intitolata dik il-persuna:

I\da l-Qorti tista', jekk tqis li jkun desiderabbli li hekk tag]mel, tirrifjuta li te\er`ita s-setg]at tag]ha skond dan is-subartikolu f'kull ka\ meta tkun sodisfatta li mezzi xierqa ta' rimedju g]all-ksur allegat huma jew kienu disponibbli favur dik il-persuna skond xi li[i o]ra.

L-istess ig]id l-art. 4(2) ta' l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea:

(2) Il-Prim'Awla tal-Qorti ~ivili g]andu jkollha [urisdizzjoni ori[inali li tisma' u tidde`iedi kull talba mag]mula minn xi persuna [dwar allegazzjoni ta' ksur ta' dritt fondamentali],

u tista’ tag]mel dawk l-ordnijiet, to]ro[dawk l-atti u tag]ti dawk id-direttivi li tqis xierqa sabiex twettaq, jew ti\gura t-twettiq tad-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali li g]at-tgawdija tag]hom tkun intitolata dik il-persuna:

I\da l-qorti tista’, jekk tqis li jkun desiderabbli li hekk tag]mel, tirrifjuta li te\er`ita s-setg]at tag]ha skond dan is-subartikolu f’kull ka\ meta tkun sodisfatta li mezzi xierqa ta’ rimedju g]all-ksur allegat huma jew kienu disponibbli favur dik il- persuna skond xi li[i ordinarja o]ra.

Fil-fehma ta’ din il-qorti, ir-rikorrenti kellha u g]andha rimedji ta]t il-li[i ordinarja, u g]alhekk ma kellhiex g]alfejn tidher quddiem din il-qorti fil-kompetenza kostituzzjonali tag]ha.

L-art. 3(1) tal-Kap. 228, li ta]tu n]are[l-ordni ta’ evizzjoni li minnu qieg]da tilmenta r-rikorrenti, ig]id hekk:

3. (1) Il-Kummissarju, jekk fil-fehma tieg]u jkun hekk me]tie[jew spedjent li jag]mel, jista’ fid-diskrezzjoni assoluta tieg]u jordna l-i\gumbrament ta’ kull persuna minn kull art li tkun okkupata minn dik il-persuna ming]ajr ebda titolu jew li tkun mog]tija b’*encroachment* u t-tne]]ija minn hemm ta’ kull o[[etti mobbli, fi \mien spe`ifikat li jing]ata fl-ordni u jista’ g]al dak il-g]an jag]ti dawk id-direttivi li fil-fehma tieg]u jkunu me]tie[a biex kull ordni b]al dak ji[i e\egwit bl-anqas dewmien possibbli.

Il-Kummissarju ta’ l-Artijiet jista’ jinqeda bis-setg]a mog]tija lilu minn dan is-sub-artikolu biss biex jordna \gumbrament minn art “li tkun okkupata … … … ming]ajr ebda titolu jew li tkun mog]tija b’*encroachment*”. Jekk il-persuna li jkollha f’idejha dik l-art ikollha titolu li jiswa fil-li[i, mela l-i\gumbrament ma jkunx sar minn art “okkupata ming]ajr ebda titolu”, u l-kummissarju jkun mexa *ultra vires*, ikun kiser il-li[i u jkun g]amel spoll.

F’dak il-ka\ min ikun sofra l-i\gumbrament bi ksur tal-li[i jing]ata mhux biss ir-rimedju ordinarju li tag]ti l-*actio spolii* g]ar-redintegrazzjoni fit-tgawdija, i\da wkoll ir-rimedju tad-danni u r-rimedju ta]t l-azjoni g]al st]arri[[udizzjarju ta’ g]emil amministrattiv g]ax dak l-g]emil ikun sar bi ksur tal-li[i u jkun *ultra vires*.

Billi g]alhekk ir-rikorrenti kellha u g]ad g]andha rimedji bi\\ejjed ta]t il-li[i ordinarja, ma kellhiex g]alfejn tfittex ir-rimedju straordinarju ta]t dawn il-pro`eduri tallum biex t]assar l-ordni ta’ evizzjoni u l-effetti tag]ha.

Ir-rikorrenti i\da tg]id illi, ukoll jekk g]andha rimedji ta]t il-li[i ordinarja biex t]assar l-ordni ta’ evizzjoni, huwa biss fi pro`edura b]al dik tallum illi setg]et tikseb illi l-qorti tg]id illi l-art. 3 tal-Kap. 228 ma jiswiex u ma g]andux setg]a ta’ li[i, g]ax huwa biss fil-kompetenza kostituzzjonali tag]ha illi l-qorti tista’ t]assar li[i.

Dan l-argument, i\da, huwa intempestiv.

L-azzjoni tallum ma hix *actio popularis* biex tit]assar li[i g]ax tmur kontra l-Kostituzzjoni; hija azzjoni ta]t id-dispo\izzjonijiet illi j]arsu d-drittijiet fundamentali u min jag]mel din l-azzjoni g]andu juri interess. Jekk lir-rikorrenti jing]ata r-rimedju ta]t il-li[i ordinarja, ma jifdlilhiex interess biex titlob it-t]assir tal-li[i, u g]alhekk il-qorti mhux biss ma tkunx tista’ tilqa’, i\da lanqas tkun tista’ tqis it-talba g]at-t]assir tal-li[i.

G]al dawn ir-ra[unijiet il-qorti tilqa’ l-e``ezzjoni li r-rikorrenti g]andha rimedji ta]t il-li[i ordinarja u tag]\el illi ma tinqediex bis-setg]a tag]ha ta]t il-Kostituzzjoni u ta]t l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea.

L-ispejje\ [udizzjarji g]andha t]allashom is-so`jetà rikorrenti.

--------------------------------TMIEM--------------------------------